

eerlijk gezegd, slechter, zoetelijker of banaler zijn dan hetgeen medio de vorige eeuw in West-Europa mogelijk was? Geven deze groote schilderijen van marcheerende, aan sport doende, vergaderingen bijwonende, landbouwende of oreerende menschengroepen iets anders te zien dan de etalageschilderingen van groote magazijnen van confectiekleeding of aanbevelingen voor strand- en badartikelen? Toch moet achter deze slechte diorama's iets anders huizen dan hetgeen de directies van groote waren-huizen bedoelen. En toch gelijken de uitingen ontstellend veel op elkander.

Zijn wij te vroeg? Zijn de Russen nog niet gereed? Moet het op den duur nog komen? Wat in 1925 nog een avant-garde geleek is nu het tegendeel. Wat eens een voorbeeld scheen te worden lijkt nu een ontmoedigend vertoon van de oude burgerlijke ondeugden, in wezen geen haar beter dan de ondeugden van het begin dezer eeuw van het Parijsche Petit of Grand Palais: imponeeren, groot doen, illusie wekken, verheerlijken van menschen terwille van menschen. De geheele zaal der Russen is een reusachtige opvoering. Als er een menschenmenigte in optrekt, gedwongen op te gaan tot Stalin aan het verheven einde der zaal, is dat een pakkend gezicht. De regie van deze zaal is prachtig. De bekroning van dit alles, in dubbelen zin, is de groep van een man en een vrouw, in woeste trillende bewegingsvaart oprukkend. Een al te menschelijk-pathetisch geval, dat voor den Westerling, belast met oude cultuurrestanten, niet meer dan het afschijnsel van heroiek is, maar niet de heroiek van den geest beteekent. Het Duitsche paviljoen daartegenover is strenger, dwingender, zwaarder, minder lyrisch. Het mist de trillingen der Russen. Het is koeler geordend, regelmatiger, fatsoenlijker, uiterlijk braver in deze naar verouderden salontrant opgevatte, beklemmende feestzaal. De kleur van de zaal — iedere ruimte heeft als totaliteit een domineerende kleur — is slecht, groezelig, vuil. De mozaïeken en de schilderijen zijn banaal en een zeer flauwe herhaling van hetgeen in de vorige eeuw een Adolf Menzel in zijn straat- en fabriekstafereelen deed zien. Het is in wezen niet beter en niet minder dan de Russen, alleen regelmatiger en zoeter, hoewel ook de Russen vooral in de groote reliefs der beeldhouwers een wee-smakende herhaling geven van hetgeen Constantin Meunier in de 19de eeuw als beeld van den arbeider heeft geschapen. Slechts Italië komt met hechter qualiteiten voor den dag. Hoe dat zoo komt is moeilijk te zeggen. Maar men is geloof ik niet ver van de waarheid als men denkt aan de kracht der Romeinsche traditie, die in Italië niet afgesneden is. Het leven is niet vandaag begonnen en vroeger was niet alles slecht. Er is continuïteit te ontdekken, hetgeen onwillekeurig achtergrond en diepte geeft. Het Derde Rijk en Rusland negeeren het vroegere. Nu pas is het goede bezig, weest dankbaar en vervloekt die u vroeger in ellende lieten ondergaan. Ondanks de ruwe kanten zijn er in het Italiaansche paviljoen compositorische talenten te ontdekken, een architectonisch werken met licht en schaduw, een met groote kunde